

De Wondere Wilde Wereld

Geschreven door
Lily Dyu

Geïllustreerd door
Riley Samels

Lannoo

Inhoud

Kaart 4-5

Inleiding 6-7

Venezuela 8-11

ligt aan de noordkust van Zuid-Amerika en heeft enkele eilanden in de Caraïbische Zee. Hier vind je Angel Falls, met duizend meter 's werelds hoogste ononderbroken waterval.

Maleisisch Borneo 12-15

Borneo, het op twee na grootste eiland ter wereld, telt 6,8 miljoen inwoners – ongeveer evenveel als Londen. Het ligt rond de evenaar en is verdeeld onder drie landen. Het Maleisische gedeelte beslaat grofweg een kwart.

Mexico 16-19

is een groot land met een mix van Europese en inheemse culturen. Het ligt ergens tussen de poolcirkel in het noorden en de evenaar in het zuiden. Daarom wonen er veel dieren die niet tegen extreme kou of hitte kunnen.

Armenië 20-23

is een klein land, zo groot als de staat South Carolina in de VS. Het ligt in de Kaukasus, een regio met een Europees en een Aziatisch deel, tussen de Kaspische Zee en de Zwarte Zee. De Kaukasus omvat delen van Georgië, Armenië, Azerbeidzjan, Rusland, Iran en Turkije.

Kenia 24-27

ligt op de evenaar, aan de Indische Oceaan. De prachtige Grote Riftvallei loopt dwars door het land. Deze vallei werd niet uitgesleten door een rivier, maar is ontstaan doordat de aardkorst langzaam uit elkaar wordt getrokken.

Peru 28-31

ligt aan de westkust van Zuid-Amerika. Je vindt er zowel een deel van het Amazoneregenwoud als de oude stad Machu Picchu.

De Filipijnen 32-35

zijn niet één grote landmassa, maar een verzameling van 7640 eilanden die een archipel wordt genoemd.

Vietnam 36-39

is een lang, smal, S-vormig land in Zuidoost-Azië, ongeveer half zo groot als Frankrijk. Op het smalste punt is het maar 48 km breed!

Verenigd Koninkrijk 40-43

is een eilandstaat in de Atlantische Oceaan, voor de noordwestkust van Europa. Het VK bestaat uit Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland.

Belize 44-47

is klein, ongeveer even groot als Wales. Het heeft een lange kustlijn met het op één na grootste koraalrif ter wereld, na het Great Barrier Reef in Australië. Belize was bijna 3000 jaar een thuishaven van de Mayabeschaving.

Zambia 48-51

ligt voor het grootste deel op een hoogvlakte in Afrika, waardoor het veel vlakker is dan de bergachtige buurlanden. De naam komt van de rivier die door het land stroomt, de Zambezi.

Guatemala 52-55

ligt aan de Caraïbische Zee en de Stille Oceaan. Het is het dichtstbevolkte land in Centraal-Amerika. Ooit was dit het centrum van de Mayabeschaving.

Kameroen 56-59

ligt vlak bij de evenaar, op de grens van West- en Centraal-Afrika. Het land wordt wel 'Afrika in het klein' genoemd, omdat je er allerlei leefgebieden vindt: kustlijnen, bergen, savanne, woestijn en regenwoud.

Argentinië 60-63

beslaat het grootste deel van het zuiden van Zuid-Amerika en is het op één na grootste land van het continent, na Brazilië. Hier vind je het hoogste én het laagste punt van het zuidelijk halfrond – respectievelijk de berg Aconcagua en de Laguna del Carbón.

Brazilië 64-67

is het op vier na grootste land ter wereld. Hier ligt een groot deel van het Amazonebekken, met het grootste rivierstelsel en regenwoud ter wereld.

Colombia 68-71

is genoemd naar Christoffel Columbus, die eind 15de eeuw in de buurt van het land voer. Na Brazilië heeft het de grootste biodiversiteit op aarde.

Ecuador 72-75

is een van de kleinste landen in Zuid-Amerika, niet veel groter dan het VK. Het dankt zijn naam aan de evenaar, die het noorden van het land doorkruist.

Bolivia 76-79

is een door land omgeven, bergachtige staat met de grootste inheemse bevolking van Latijns-Amerika. Het heeft twee hoofdsteden: Sucre en La Paz, de hoogstgelegen hoofdstad ter wereld.

India 80-83

heeft 1,25 miljard inwoners – bijna vier keer zoveel als Amerika. Een groot deel van India is omgeven door water, maar in het noorden vormt het Himalayagebergte de grens.

Paraguay 84-87

ligt niet aan zee, maar door de vele rivieren heeft het een belangrijke verbinding met de Atlantische Oceaan. De naam Paraguay is afgeleid van een inheems woord dat 'rivier waaruit de zee geboren wordt' betekent.

Begrippenlijst 88

Dierenlijst 89-93

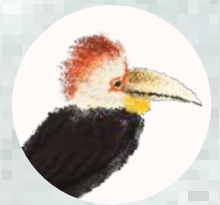
Maleisisch Borneo

Zonsopgang bij de rivier de Kinabatangan in Maleisisch Borneo. Bezoekers zijn vroeg uit de veren om het regenwoud te zien ontwaken en een glimp op te vangen van de wilde dieren. De schipper zet de motor af en laat de boot rustig drijven. De mist hangt als een deken over het water, de duisternis verbleekt langzaam in het zonlicht. Het is warm, plakkerig weer, en de geuren van de jungle – aarde, begroeiing en rottend hout – hangen zwaar in de lucht. Varens, orchideeën en mos bedekken de boomstammen. In het bladerdak is het een drukte van jewelste. Een bonte neushoornvogel zit naast haar nest, een aap slingert van tak naar tak. Het lawaai van vogels en insecten is bijna oorverdovend.

Wat is er te zien?

Pyrops intricatus

Gewone jaarvogel

Orchidee-bidsprinkhaan

De habitat

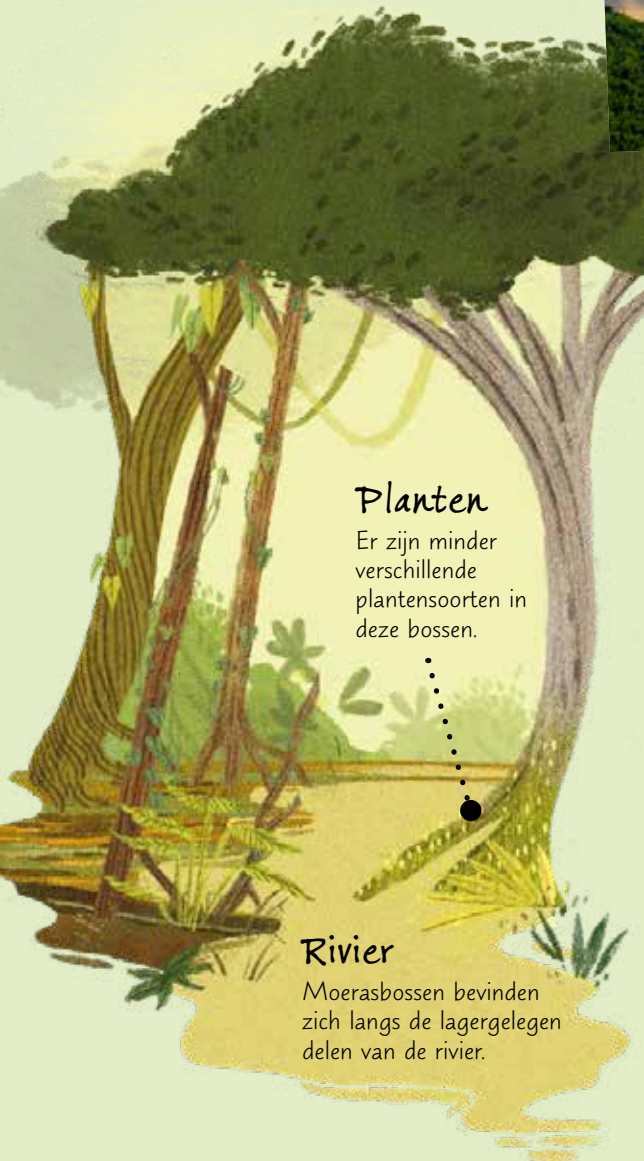
Het regenwoud van Borneo is zo'n 130 miljoen jaar oud, het oudste bos op aarde. De Kinabatangan, de 'Amazone van het oosten', is de op een na langste rivier van Maleisië.

De Keruakcorridor is een ecologische verbindingszone met veel beschermde soorten, zoals de Borneodwergolifant, neusaap en orang-oetan. Naast Indonesië is dit de enige plek waar je orang-oetans in het wild kunt aantreffen.

Borneodwergolifant

Hij is kleiner en zachtaardiger dan de Aziatische olifant. Dit dier zwemt met gemak een rivier over.

Planten

Er zijn minder verschillende plantensoorten in deze bossen.

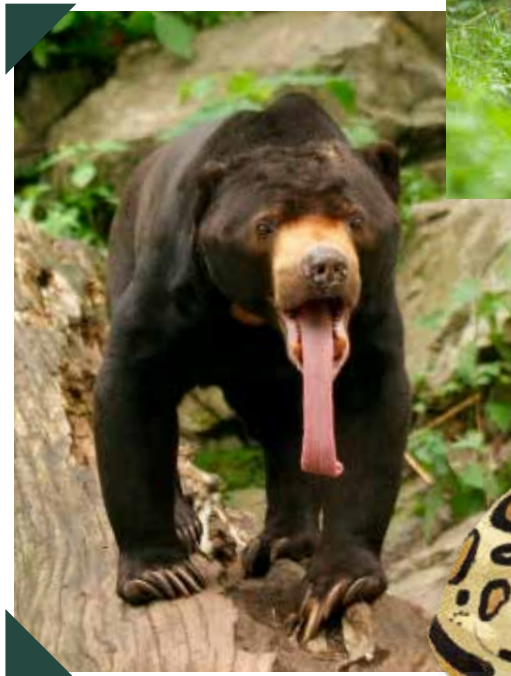
Rivier

Moerasbossen bevinden zich langs de lageregelegen delen van de rivier.

Bekerplant

Deze plant is een carnivoor, oftewel een plant die andere levende wezens opeet!

Maleise beer

Deze beer heeft een lichte vlek op zijn borst. In legendes symboliseert de vlek de opkomende zon.

Nevelpanter

De naam is ontleend aan de wolkachtige vlekken op de vacht.

Zoetwatermoerasbossen

Deze bossen staan permanent of een deel van het jaar onder water.

Heb je ze allemaal gespot?

Pyrops intricatus

Pyrops intricatus is een insectenfamilie met de bijnaam 'lantaarnvliegen'. Vroeger dacht men dat hun snuit licht gaf in het donker. Dat is niet zo, maar de bijnaam is gebleven.

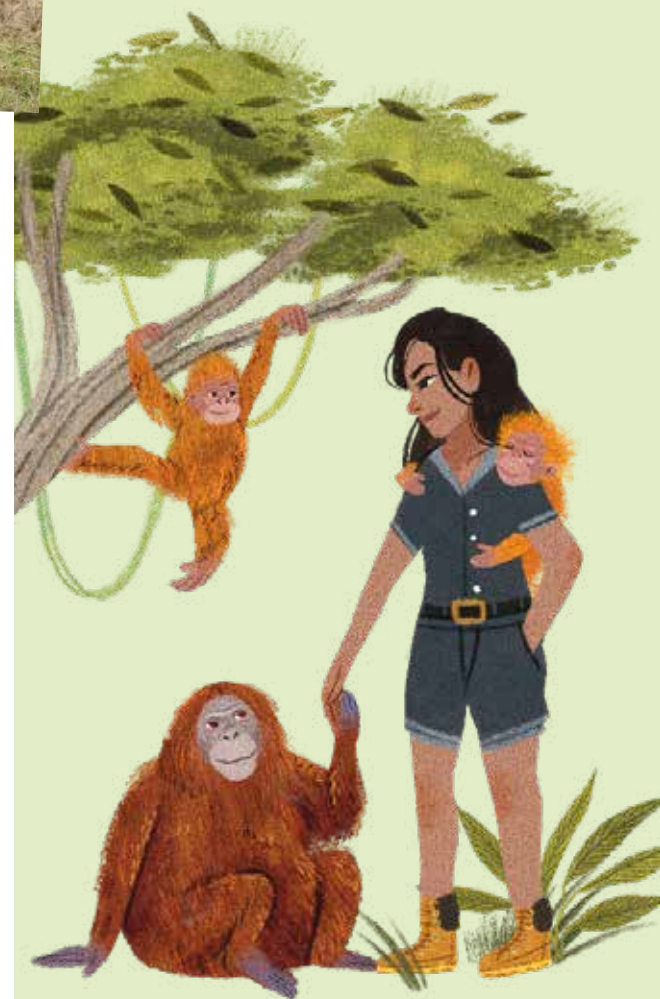
Jungledwerg-ijsvogel

Hij bouwt nesten van soms wel een meter breed.

De helpers

Daisah Bin Kapar volgt de orang-oetans door het woud. Ze zet zich in om stukken bos met elkaar te verbinden. Zo hebben de dieren meer ruimte om te jagen en zich voort te planten.

De vlakte rond de Kinabatangan is voor 80 procent overgenomen door palmolieplantages. Het oerwoud bestaat daardoor nu uit losse, gescheiden delen.

Rafflesia

Rafflesia arnoldii, de grootste bloem ter wereld, stinkt naar rotte vis!

Orang-oetan

Het grootste in bomen levende zoogdier eet, slaapt en verplaatst zich door de boomlaag van tropische regenwouden.

Neusaap

Met zijn grote neus kan het mannetje luide paringskreten uitstoten.

Hoe jij kunt helpen

Palmolie is overal, van pizza tot chocola, shampoo en lippenstift. Kies voor producten met duurzaam geproduceerde palmolie. Dat is beter voor mens en natuur.

Gewone jaarvogel

De keel van een jonge gewone jaarvogel is blauw. Later wordt die van het mannetje felgeel, maar bij de vrouwtjes blijft die blauw. Zo kun je ze uit elkaar houden.

Orchideebidsprinkhaan

Hij lijkt op een bloem, maar is een insect. Zijn uiterlijk trekt bijen en andere insecten aan, die hij vangt en opeet.

Mexico

Monarchvlinders ontwaken uit hun slaap als de ochtendzonn het woud verwarmt in het Sierra Gorda-gebergte in Centraal-Mexico. Ze bedekken de eiken en dennen zo massaal dat de takken doorbuigen onder het gewicht. Wat eerst op bloesem lijkt, begint te bewegen en blijkt vleugels te hebben. Al snel klinkt er een luid gezoem als duizenden vlinders tegelijk hun vleugels uitslaan. De tere insecten stijgen op als een gloeiende wolk in de blauwe lucht en vervolgen hun weg naar het zuiden. Vanaf hun startpunt in Canada en Amerika zijn ze al bijna twee maanden onderweg, maar nu zijn ze bijna op hun bestemming, hun overwinterplek in het zuidwesten van Mexico. Daar blijven ze tot de lente, in dezelfde bomen die eerder werden bedekt door hun voorouders.

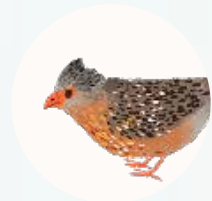
Wat is er te zien?

Bells salamander

Pinguicula

Grijскеelbospatrij

De habitat

Mexico ligt grotendeels op een hoogvlakte, omringd door bergen. In het gebied komt droge halfwoestijn voor met cactussen en yucca, maar ook mistige, magische nevelwouden.

Het Sierra Gorda Biosphere-reservaat in de hooglanden van Mexico bevat een schat aan wilde dieren. In de bossen leeft de sterke poema en vliegen bedreigde vogels rond, zoals de kleurrijke soldatenara.

Poema

Hij kan zich aanpassen aan meerdere habitats, van woestijnen tot bergen. Volwassen poema's hebben één kleur, maar welpen zijn gevlekt.

Bodem

Planten hebben het moeilijk in de zanderige grond.

Plantenleven

Hier hebben planten vaak glimmende bladeren die het zonlicht weerkaatsen.

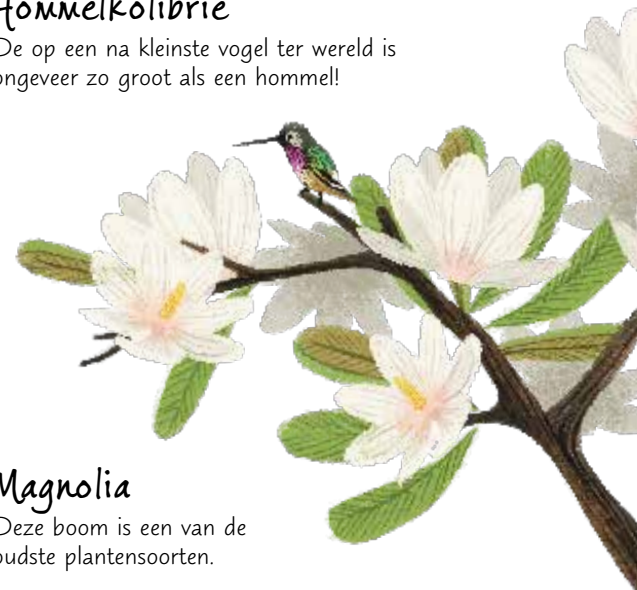
Vliegende eekhoorn

Ze vliegen niet echt, maar zweven wel. Daarbij sturen ze met hun benen en remmen ze met hun staart!

Hommelkolibrie

De op een na kleinste vogel ter wereld is ongeveer zo groot als een hommel!

Magnolia

Deze boom is een van de oudste plantensoorten.

Halfwoestijn

Het is hier koeler dan in woestijnen zoals de Sahara. Lange, droge zomers worden afgewisseld met iets nattere winters.

Soldatenara

Dit zijn luidruchtige, schelle vogels, maar als er een roofdier in de buurt is, worden ze muisstil.

Heb je ze allemaal gespot?

Bells salamander

Deze salamander komt alleen voor in Mexico. Hij heeft geen longen, maar haalt adem via de huid. Bells salamanders moeten vochtig blijven om zuurstof op te nemen.

Smaragdarassari

Ze wonen in de bomen en met hun felle kleuren zijn ze gek genoeg juist goed gecamoufleerd tussen de bladeren.

De helpers

Pati Ruiz en haar zoon Roberto doen er alles aan om het Sierra Gorda Biosphere-reservaat te beschermen. Ze moedigen landeigenaren aan om aan duurzame landbouw te doen en zorgen daarbij voor financiële steun. Ook proberen ze meer vrouwen aan het werk te krijgen in het ecotoerisme.

Bossen worden bedreigd door de illegale houtkap. Houthakkers hakken hele bomen om voor een klein blokje hout, waar ze weinig aan verdienen. Het duurt lang voor alles teruggroeit.

Bloeiende cactus

Ze groeien op kalksteen, hoog boven zeeniveau.

Monarchvlinder

Monarchvlinders leggen tot wel 160 km per dag af tijdens de jaarlijkse zuidwaartse migratie van bijna 5000 km. Ze teren daarbij op de enorme hoeveelheid voedsel die ze als rups hebben gegeten.

Zwarte beer

Hij markeert zijn territorium door kras- en bijtsporen achter te laten op bomen.

Hoe jij kunt helpen

In de herfst zoeken vlinders vaak voedsel in tuinen om reserves op te bouwen voor de winter. Als je gevallen fruit laat liggen, komen ze er zeker op af. Je kunt bijvoorbeeld ook zachte stukken banaan of mango neerleggen.

Pinguicula

Zijn kleverige blaadjes vangen insecten. Bij kou of droogte werpt deze plant zijn kleefblaadjes af en komt er succulent gebladerte voor in de plaats. Twee planten in één dus!

Grijскеelbospatrijs

Deze endemische, Mexicaanse soort is met uitsterven bedreigd. Ze zijn schichtig en als ze mensen tegenkomen, zullen ze eerder weggrennen dan opvliegen.

Guatemala

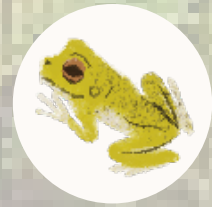
Middernacht in het Sierra Santa Cruz-gebergte. In het regenwoud wordt de vochtige duisternis gevuld met het tsjirpen van krekels. De maan schijnt fel aan de hemel, en haar zilveren stralen doorboren het bladerdak.

De nachtdieren beginnen actief te worden. Kikkers kruipen tevoorschijn van onder hoopjes bladeren, kwaken naar hun partners en gaan op zoek naar eten, terwijl vampiervleermuizen door de lucht fladderen. Twee oranje bollen glinsteren in het donker – een margay zoekt stilletjes naar een prooi.

Acrobatisch rent hij over de takken en springt hij van boom naar boom.

Dan ziet hij een slang op de bosbodem. In een flits klimt hij voorwaarts naar beneden, klaar om toe te slaan...

Wat is er
te zien?

Chinamococh-
beekkikker

Merendongroefkop-
adder

Langpootsalamander

De habitat

Guatemala is een land van weelderige begroeiing, hoge vulkanen en Mayaruïnes. Je vindt er rivieren, drasland, mangrove en lagunes, maar ook nevelwoud, droogbos en regenwoud.

Het Sierra Santa Cruz-reservaat is een beschermd regenwoud met zeldzame soorten, waaronder endemische kikkers, gieren, bladsprietkevers en katten zoals de margay.

Jacksons klimsalamander

Zijn bijnaam is 'goudwonder' vanwege zijn kleur.

Bomen

De hoogste boomlaag wordt de emergente laag genoemd.

Cacaoboorn

Guatemala wordt gezien als de wieg van de chocola. Chocola wordt gemaakt van de geroosterde zaden van de vrucht van de cacaoboorn.

Vampiervleermuis

Deze vleermuizen slapen meestal in grotten en uitgeholde bomen, maar je vindt ze ook wel in oude putten, mijnschachten en leegstaande gebouwen.

Bosbodem

Dit is het laagste, donkerste deel van het regenwoud.

Roodoogmakikikker

Hij is meestal groen, een schutkleur tussen de bladeren, maar verandert van kleur op basis van hoe hij zich voelt.

Kielsnavel-motmot

Deze vogels zitten graag zo stil als standbeelden.

Tropisch regenwoud

In het regenwoud staan veel hoge bomen en regent het vaak. Vier boslagen vormen samen een leefgebied voor allerlei planten en dieren.

Heb je ze allemaal gespot?

Chinamococh-beekkikker

Deze dieren jagen en paren 's nachts. Een vrouwtje kan in één nacht 150 eitjes leggen.

Boommiereneter

Deze kleine miereneters jagen roofdieren weg met een vieze geur die uit een klier boven aan de staart komt.

De helpers

Ricardo Caal beschermt een van de reservaten met regenwoud en drasland in Guatemala. Hij reist te voet en met zijn kano, op zoek naar jagers en hout-hakkers, en werkt samen met lokale bewoners om het reservaat te behouden.

Sparrenzanger

In de winter trekt deze vogel van Noord-Amerika naar Zuid-Amerika.

De hellingen van Sierra Santa Cruz hebben te maken met ontbossing. Er worden veel oliepalmlantages en veeranches uit de grond gestampt. In andere delen van Guatemala komt de dreiging van koffieplantages.

Nonnenorchidee

Dit is de nationale bloem van Guatemala, symbool van vrede, schoonheid en kunst.

Copanbeekkikker

Ze springen door zich tegelijk af te zetten met hun rug en achterpoten. Dat noemen we saltatie.

Hoe jij kunt helpen

Het aantal kikkers en padden in Europa neemt af vanwege het verlies van habitats, met name vijvers. Jij kunt helpen door een minivijvertje te maken in je tuin. Gebruik geen pesticiden en slakkenkorrels, want daardoor wordt het voedsel van de kikkers vergiftigd.

Merendongroefkopadder

Deze slangen hebben een zogenaamd groeforgaan, aan beide kanten van het hoofd. Daarmee voelen ze warmte, zodat ze in het donker kunnen jagen.

Langpootsalamander

In Noord-, Centraal- en Zuid-Amerika wonen meer salamanders dan in de rest van de wereld. Deze soort werd ontdekt in de jaren 70 en daarna pas in 2014 weer gezien.

Kameroen

Diep in de bossen van Kameroen klinkt een vreemd geluid, een soort tikken en kraken, boven het tsjilpen van de vogels en insecten uit. Onder de schaduwrijke mix van takken en lianen is een deel van de bosbodem bezaaid met kapotte walnootschillen. Het lawaai komt van boven. Op een stevige tak in de Afrikaanse walnootboom is een vrouwtjeschimpansee druk bezig. Ze trekt een dikke, groene walnoot van een tak, beukt hem open met een flinke steen en propt de inhoud in haar mond. Haar kindje kijkt aandachtig toe en probeert haar te imiteren door met een takje op een noot te slaan. De moeder stopt met wat ze mee bezig was om hem een beetje eten aan te geven.

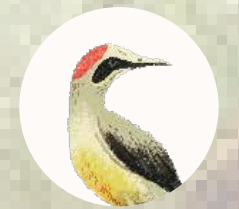
Wat is er
te zien?

Grijze roodstaart-
papegaai

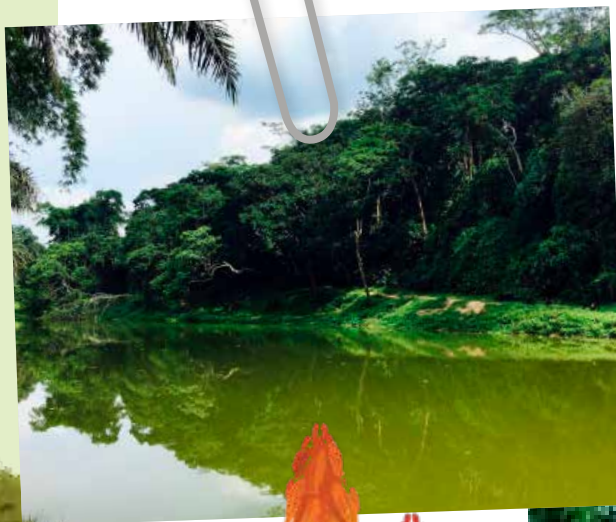
Congo-otter

Grijsnekkaal-
kopkraai

De habitat

Kameroen heeft een warm, vochtig klimaat. Het land is dan ook bedekt met regenwoud, hoewel dat steeds meer gekapt wordt.

Deng Deng National Park zit vol met kwetsbare soorten, zoals bosolifanten, chimpansees, nijlpaarden, grijze roodstaartpapegaaien en de ernstig bedreigde westelijke laaglandgorilla.

Bsolifant

Hij is kleiner dan zijn Afrikaanse neef, met rechtere, omlaag wijzende slagstanden.

Grondbegroeiing

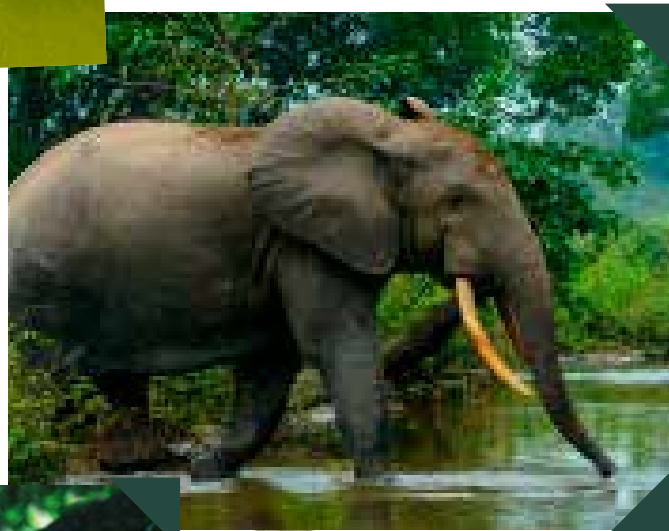
Deze groeit beter bij meer zonlicht.

Boomstronk

Deze groeit langzaam terug na houtkap.

Fakkellelie

Deze planten groeien meestal in het moeras.

Westelijke laaglandgorilla

Dit is de kleinste gorillasoort. Ze bouwen nesten om 's nachts in te slapen en overdag een dutje te doen.

Chimpansee

Het is een van de weinige diersoorten die takken en stenen als gereedschap gebruiken. Ze zijn erg intelligent en onze nauwste verwanten in het dierenrijk.

Secundair bos

Dit zijn bossen die verstoord zijn door menselijke activiteit. Het bladerdek is minder dicht, de bomen zijn kleiner en er leven minder planten en dieren.

Heb je ze allemaal gespot?

Grijze roodstaart

Deze papegaaien worden uit het wild geroofd en als huisdier gehouden. In gevangenschap kunnen ze allerlei geluiden imiteren, maar in het wild lijken ze dat niet te doen.

Walnotenboom

Ze worden vaak geplant door cacaoboeren, voor de schaduw in de cacaoboomgaard.

De helpers

Lokale bewoners onderhouden gemeenschappelijke bossen en ecologische verbindingszones. Veel stropers stappen over op natuurvriendelijker werk en worden imker, cassaveboer of veehouder.

Elk jaar wordt bijna 200.000 hectare bos gekapt in Kameroen – een gebied ter grootte van Zeeland. Het bos dat overblijft, is gefragmenteerd, waardoor soorten minder ruimte hebben.

Nijlpaard

Hun neusgaten en ogen zitten hoog op hun hoofd, waardoor ze goed aangepast zijn aan het leven in het water.

Kordofangiraf

Deze giraf drinkt om de paar dagen en haalt de rest van zijn vocht uit zijn eten.

West-Afrikaanse krokodil

Dit is pas sinds kort een eigen soort. Hij is kleiner en zachtaardiger dan de nijlkrokodil.

Hoe jij kunt helpen

Bossen en wouden zijn belangrijk voor het welzijn van mensen en er wonen veel dieren. Je kunt de natuur helpen en klimaatverandering tegengaan door bomen te planten.

Congo-otter

Deze otters leven op zichzelf in bergbeekjes en laaglandmoerassen. Het zijn goede zwemmers, maar ze zijn vaker op het land te vinden dan andere otters. De donkere vacht is een schutkleur in het moeras.

Grijsnekkaalkopkraai

Ze bouwen hun nesten in grotten en op rotswanden. Het liefst hebben ze een overhangende rots die het nest beschermt, met beneden in het dal een seizoensgebonden rivier.

Redacteur Vicky Armstrong
Project Art Editor Jon Hall
Designer Maisy Ruffels
Beeldresearch Martin Copeland,
Taiyaba Khatoun, and Aditya Katyal
Productie Siu Yin Chan
Senior Productie Controller Louise Minihane
Hoofdredacteur Katy Flint
Managing Art Editor Vicky Short
Uitgeefdirecteur Mark Searle

Auteur Lily Dyu
Illustrator Riley Samels

Ontwerp en lay-out oorspronkelijke uitgever © 2022 Dorling Kindersley Limited,
A Penguin Random House Company, One Embassy Gardens,
8 Viaduct Gardens, London SW11 7BW

Nederlandse vertaling © Lannoo Uitgeverij nv, Tiel, 2023
Oorspronkelijke titel
The World's Wildest Places
Vertaling: Sander Buesink
Vormgeving Nederlandse editie: Asterisk*, Amsterdam

NUR 223
D/2023/45/9
978 94 014 8836 5

www.lannoo.com
www.de-leukste-kinderboeken.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief
met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in
enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere
manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

